

ROHEJALAJÄLG JA KESTLIK ELUVIIS
ANNELI OHVRIL
19. MÄRTS 2026

EARTH OVERSHOOT DAY

Allikas: Gobaal Footprint network, Foto: <https://www.wallpaperflare.com/>

EARTH OVERSHOOT DAY 24. JUULI 2025

Allikas: Gobaal Footprint network, Foto: <https://www.wallpaperflare.com/>

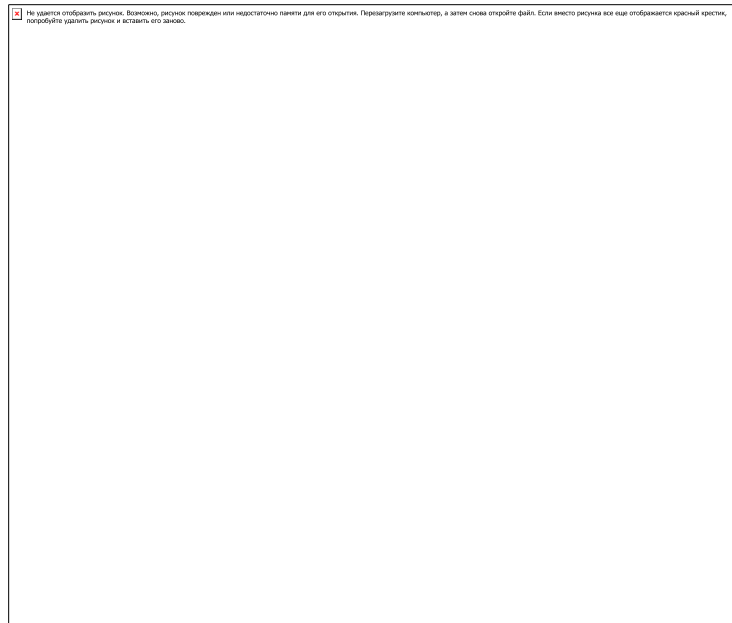
EARTH OVERSHOOT DAY – 4. MÄRTS 2025

Allikas: Global Footprint network. Foto: Brand Estonia

9ST PLANEEDI TALUVUSPIIRIST ON 6 ÜLETATUD

Maa taluvuspiirid ehk planetaarsed piirid on teadlaste poolt 2009. aastal loodud raamistik planeedile Maa, mida inimkond ei tohi ökosüsteemide funktsionaalse säilimise ja inimkonna tuleviku nimel ületada.

Allikas: Richardson, K., Steffen, W., Lucht, W., Bendtsen, J., Cornell, S. E., Donges, J. F., Drüke, M., Fetzer, I., Bala, G., Feulner, G., Fiedler, S., Gerten, D., Gleeson, T., Hofmann, M., Huiskamp, W., Kummu, M., Mohan, C., Nogués-Bravo, D., Petri, S., . . . Rockström, J. (2023). Earth beyond six of nine planetary boundaries. Science Advances. <https://doi.org/adh2458>

ILMEKAID FAKTE

- 2,24 miljardit tonni jäätmeid aastas (Maailmapank, 2018)
- 3,5 miljardil inimesel puudub juurdepääs jäätmekäitlussüsteemidele (Maailmapank, 2018)
- 11-14 miljonit tonni plastikut jõuab iga aasta ookeanitesse. Aastaks 2050 on ookeanis rohkem plasti kui kalu (UNEP).
- 2022. aastal mõõdeti Maa atmosfääris CO₂ kõrgeim tase vähemalt viimase 4 miljoni aasta jooksul (NOAA, 2023)
- Kuni 1 miljon liiki on väljasuremisohus (IPBES, 2019)
- 90% sooladest sisaldab mikroplasti (Lõuna-Korea Incheoni riiklik ülikool ja Greenpeace Ida-Aasia, 2018).

ME SÖÖME ÜHE
KREDIITKAARDI JAGU
PLASTI NÄDALAS.

VÕI 50 KILEKOTTI AASTAS.

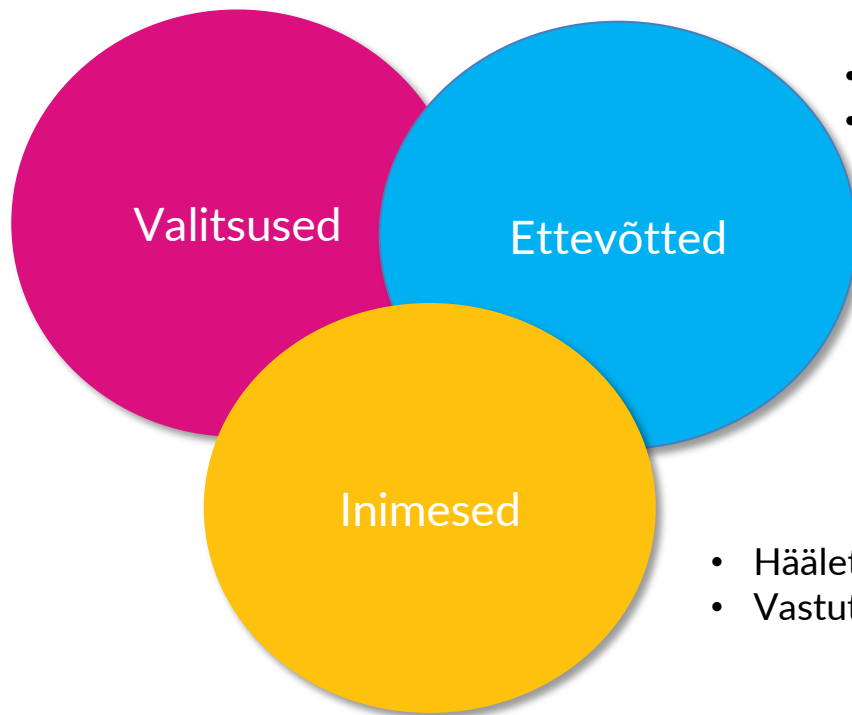
TARBIMISEST ON SAANUD ELUSTIIL JA
KOMMUNIKATSIOONIVAHEND, MITTE VAJADUS.

"Suurim oht meie planeedile on usk, et keegi teine päästab selle!"

Robert Swan Obe

MUUTUS TULEB VAID KOOSTÖÖS

- Visioon
- Seadused
- Toetused
- Infrastruktuur
- Õiglane üleminek

- Uued ärimudelid
- Ringmajandus

- Hääletamine käte ja jalgadega
- Vastutustundlik tarbimine

Miks KESTLIK ELUVIIS on oluline?

EKSTREEMSED ILMASTIKUOLUD SAGENEVAD

Põuad, ekstreemsed temperatuurid, tugevad tormid, väga suur sademetehulk korraga, üleujutused, metsapõlengud.

PÕLLUMAJANDUSTOODANG VÄHENEB

- Kuumus, põud, üleujutused
- Sordid ei ole ilmastikukindlad ei liigsele niiskusele ega kuumusele - ikaldus
- Soojad talved - rohkem taimehaiguseid
- Pestitsiidide kasutamise surve kasvab.
- Osade taimede kasvutingimused võivad paraneda. Kaks saaki?

KESISSEM JA KALLIM TOIDULAUD

- Kliimamuutused võivad vähendada saagikust, katkestada tarneahelaid
- Toiduainete hinna tõus
- Kesisem valik

PUHTA VEE PUUDUS

Üleujutuste tõttu halveneb
veekvaliteet.

LÄÄNEMERE OLUKORRA HALVENEMINE

- Temperatuuri tõusuga tekivad vetikad
- Liigirikkuse kadu – surnud meri. Viigerhülged.
- Suurem tõenäosus haigestuda
- Vähem võimalusi ujuda

ENERGIAVAJADUSE TÕUS

Hoonete jahutamisevajaduse tõttu võib energiavajadus suveperioodidel kasvada.

TERVISEPROBLEEMIDE SUURENEMINE

- Kuumarabanduste arvu kasv
- Kuumusest põhjustatud haiguste ägenemine
- Uute allergeenidega ja toksiinidega kokkupuude

KLIIMAPAGULASED

- Tekkinud on uus liik pagulasi – kliimapagulased
- Surve liikuda elamisväärsesse paikadesse
- Konfliktid ressursside üle

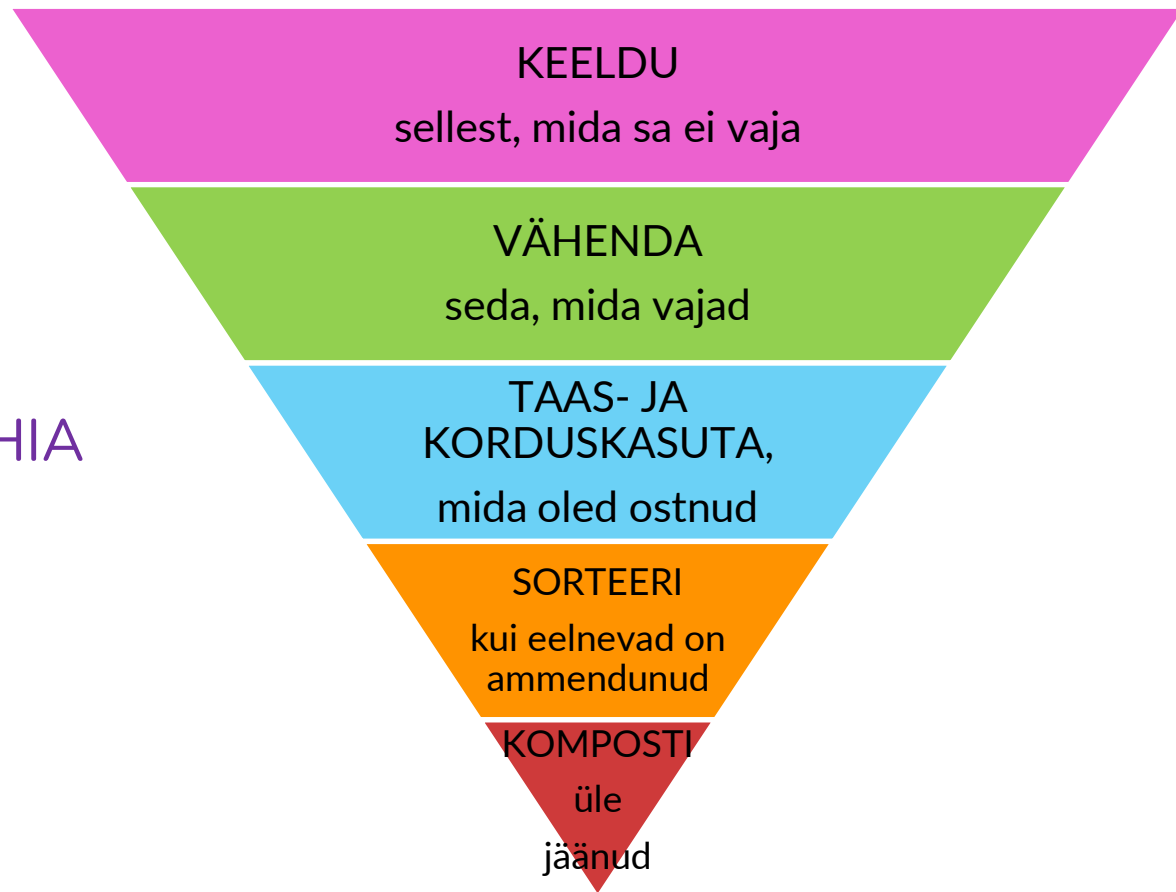
MIS ON KESTLIK TARBIMINE?

5 VASTUTUSTUNDLIKU TARBIMISE VALDKONDA

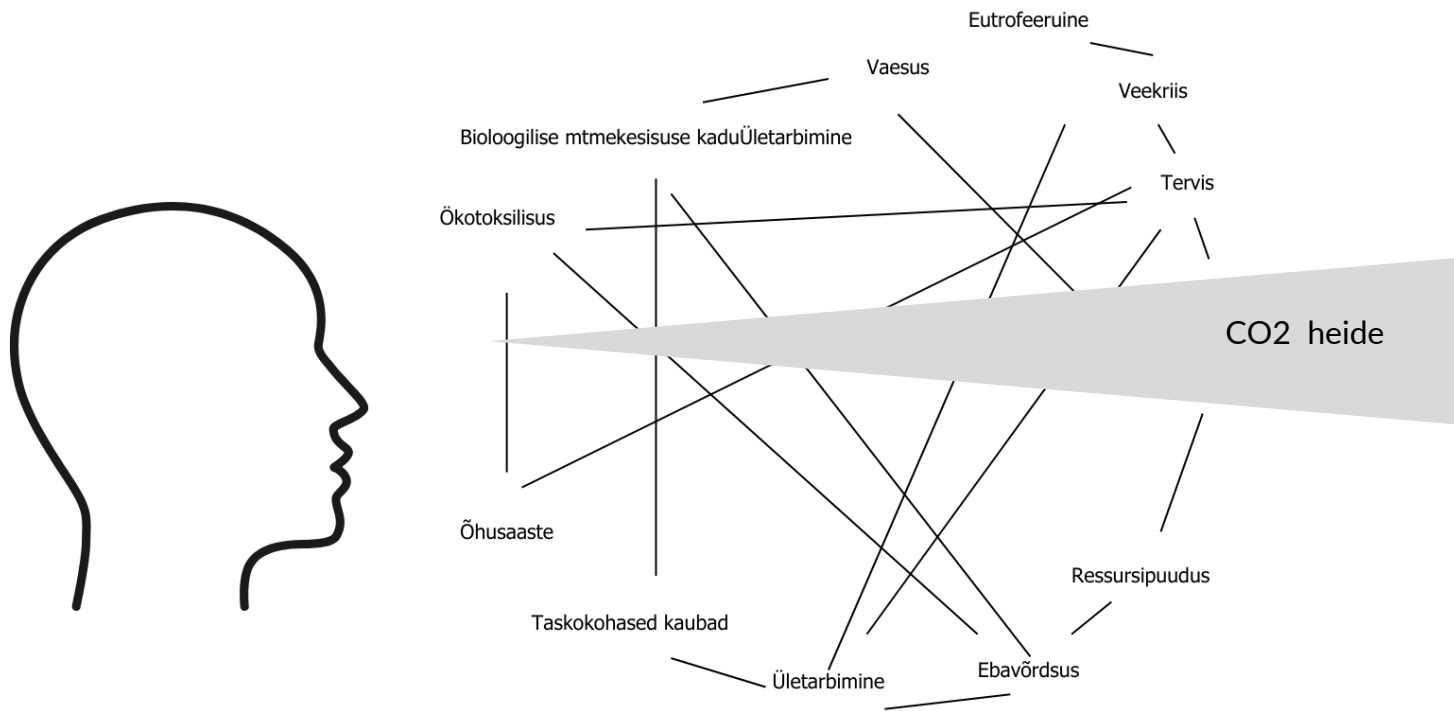
5R

JÄÄTMEHIERARHIA

KUIDAS OSTU HETKEL HINNATA, MILLINE TOODE
ON KESTLIKUM?

CO2 KUI KOKKULEPITUD MÕÕDIK

CO₂ JALAJÄLG TULENEB

- tootmisest
- pakendamisest
- transpordist
- jahutamisest või säilitamisest
- toote elukaarel toodetud heitmetest ja jäätmetest

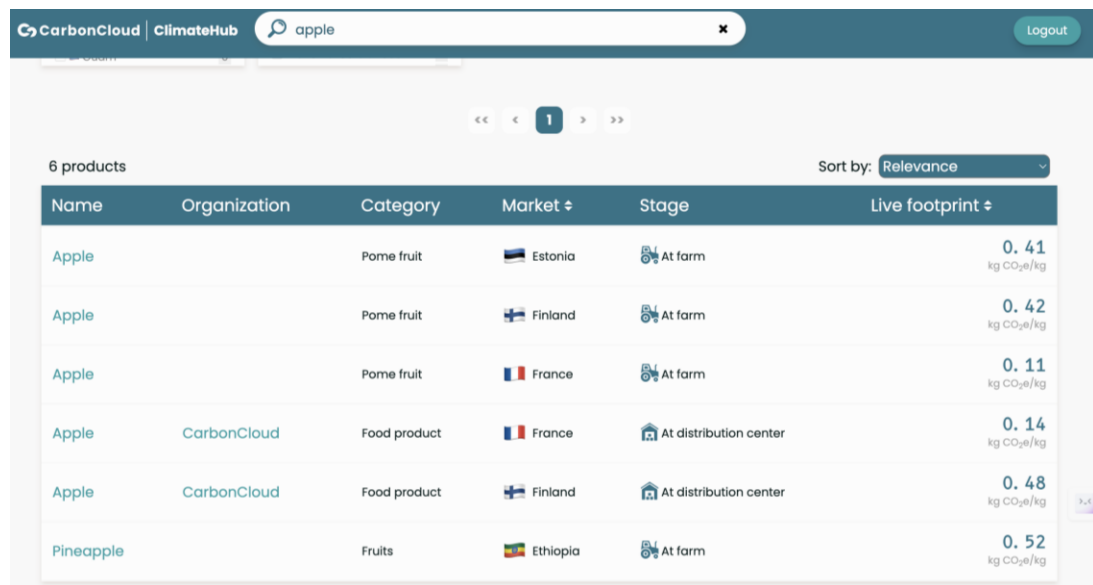
Mida pikem ja keerulisem tarneaahel, seda suurem on tõenäoliselt CO₂ jalajälg.

Näide: eksootiline puuvili, elektroonika

KUIDAS HINNATA CO₂ JALAJÄLGE OSTUHETKEL?

TOODETE SÜSINIKU JALAJÄLG - CARBONCLOUD

- Carboncloud app – üle 58 000 toote
- Otsi pakendilt CO2 hinnangut
- Näide: Oatly, Coop Rootsis, Rimi Eestis

The screenshot shows the CarbonCloud ClimateHub interface. At the top, there's a header with the CarbonCloud logo, ClimateHub text, a search bar containing 'apple', and a Logout button. Below the header, a pagination bar shows '1' of 6 products. A 'Sort by: Relevance' dropdown is visible. The main table lists 6 products with columns: Name, Organization, Category, Market, Stage, and Live footprint. The products are sorted by relevance, showing various types of apples and pineapples from different organizations and markets, along with their live carbon footprint in kg CO2e/kg.

Name	Organization	Category	Market	Stage	Live footprint
Apple		Pome fruit	Estonia	At farm	0.41 kg CO ₂ e/kg
Apple		Pome fruit	Finland	At farm	0.42 kg CO ₂ e/kg
Apple		Pome fruit	France	At farm	0.11 kg CO ₂ e/kg
Apple	CarbonCloud	Food product	France	At distribution center	0.14 kg CO ₂ e/kg
Apple	CarbonCloud	Food product	Finland	At distribution center	0.48 kg CO ₂ e/kg
Pineapple		Fruits	Ethiopia	At farm	0.52 kg CO ₂ e/kg

Allikas: <https://apps.carboncloud.com/climatehub/>

CO2 HINNAD RIMI POODIDES PIIMA- JA MUNATOODETEL

Piim Alma 2,5% 1,5l

145
€/tk

0,97 €/l

🔄 1,37 kg CO₂e/kg

Lisa ostukorvi

Piim Rimi Smart 2,5%
1l

058
€/tk

0,58 €/l

🔄 1,37 kg CO₂e/kg

Lisa ostukorvi

Piim laktoosivaba Tere
2,5% 1l

149
€/tk

1,49 €/kg

🔄 1,37 kg CO₂e/kg

Lisa ostukorvi

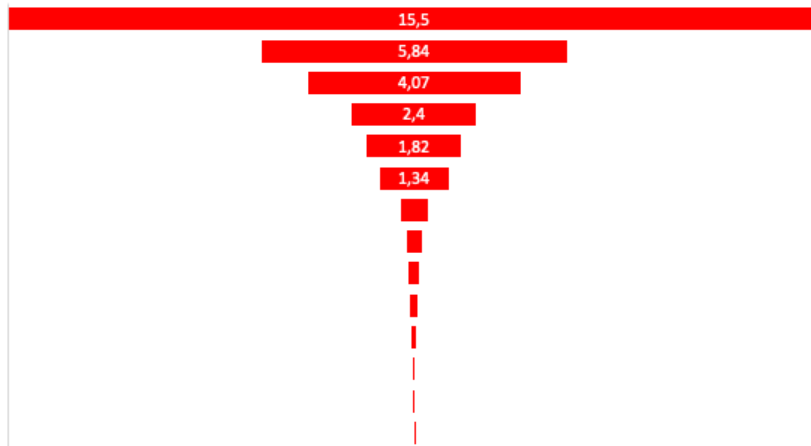
1. EELISTA KOHALIKKU

- Kohalikud ja hooajalised tooted = väiksem transpordijälg
- Meri- või maanteetransport = mõõdukas jalajälg
- Lennutatud tooted (nt maasikad talvel, troopilised viljad) = väga suur jalajälg

2. EELISTA MAHEDAT

- Mahetooted = väiksem keskkonnamõju
- Samas suur transpordijälg võib positiivse mõju nullida.
- Kohalik tavaline vs kaugel mahe – eelistada tasub kohalikku ja hooajalist.

3. EELISTA VÄIKSEMA JALAJÄLGEGA TOOTEKATEGOORIAID

Ostuhetkel küsimus endale: kas ma saan valida sarnase toote väiksema keskkonnajalajäljega versioonina?

Allikas: <https://www.co2everything.com/co2e-of/chicken>

4. EELISTA RINGMAJANDUSLIKKE TOOTEID

Eelista tooteid, mis on

- kauakestvad,
- korduskasutatavad,
- parandatavad,
- renoveeritavad,
- demonteeritavad,
- uuesti ringlussevõetavad uuel eesmärgil või materjalina.

- Pika elueaga ja parandatav toode = vähem uusi ostusid, väiksem pikaajaline jalajälg
- Ühekordsed esemed (nt kiirmood, plasttops) = kõrgem jalajälg

5. EELISTA KORDUS- JA TAASKASUTATAVAID NING MONOMATERJALIST **PAKENDEID**

- Mitmekihilised plastpakendid
- Mitmest materjalist koosnevad pakendid
- Liigsed pakendid
- Ühekordsed pakendid

- Korduskasutatav pakend
- Ühest materjalist pakend
- Taaskasutatav pakend, nt papp
- Ökomärgisega pakendid

6. EELISTA KESKKONNAMÄRGISTEGA TOOTEID

- 456 ökomärgist, neist üle 200 Euroopas.
- **EU Ecolabel** – üle-euroopaline ökomärgis antakse toodetele ja teenustele, mis vastavad kõrgetele keskkonnastandarditele kogu elutsükli jooksul.
- **Nordic Swan**- Põhjamaade luigemärgis - Tuntud ja range keskkonnamärgis Põhjamaades.
- **Blue Angel** - Saksamaa ökomärgis
- **EU Organic ehk Euroopa mahemärgis** - tähistab Euroopa Liidus sertifitseeritud mahetooteid, kus vähemalt 95% on mahe ja ülejäänud 5% rangemate reeglitega.

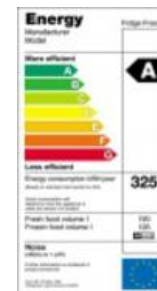

KESKKONNAMÄRGISED

- **Green Key** – tuntud ökomärgis hotellinduses
- **FSC** - Metsandustooted nagu paber ja puit on pärit vastutustundlikult majandatud metsadest.
- **C2C, Cradle to Cradle** – ehk “hällist hällini”. Tooted, mis on disainitud täielikult taaskasutatavateks ja ohututeks keskkonnale.
- **EU Energy ja Energy Star**: Märgib energiatõhusaid elektroonikaseadmeid ja kodumasinaid.

Green Key

Allikas: greenkey.global, fsc.org, c2ccertified.org,
www.ecolabelindex.com/ecolabel/eu-energy-label

ÕIGLASE KAUBANDUSE MÄRGISED

- **Fairtrade:** sertifitseerimissüsteem, mis seisab arengumaade väiketootjate huvide eest – õiglane hind, lapstööjõu vältimine, kohalike kogukondade areng, keskkonnasäästlikkus.
Tooted: kohv, kakao, tee, suhkur, šokolaad, banaanid, mangod ja muud troopilised puu- ja köögiviljad, ürdid ja vürtsid, pähklid ja õlid, riis, kinoa, lilled, kuld, puuvill jne
- **WFTO Guaranteed Fair Trade** – Maailma Õiglase Kaubanduse Organisatsioon. Tunnustab kogu ettevõtte eetilist toimimist, mitte ainult üksiktooteid. Tootjatele on makstud õiglast hinda ja lisatasu, töötajatel peavad olema riiklikult kehtestatud sotsiaalsed hüvitised, töötajaid koheldakse võrdselt, looduslikke kahjusid minimeeritakse, eelistatakse maheviljelusmeetodeid.

ÕIGLASE KAUBANDUSE MÄRGISED

- **Rainforest Alliance:** on järgitud säästva ja kestliku põllumajanduse standardeid, mille abil säilitatakse looduslikku liigirikkust, tagatakse inimeste parem elujärg, muudetakse äritavasid ning tarbijate käitumist. Näide; banaanid, ananassid, šokolaad, kohv ja tee, aga ka näiteks šokolaadiümbrisega jäätised.
- **UTZ Certified:** tootjad rakendavad häid maaviljelusvõtteid, mille tulemusena kasvaks saagikus ja paraneks toodangu kvaliteet, tagavad töötajate õiguste ja keskkonna kaitse. Näide kakao, kohv, tee ja pähkliid, Kalevi šokolaadid.

TEKSTIIL

- **GOTS** (Global Organic Textile Standard): mahepuuvill ja vastutustundlik tootmine kogu tarneahelas. 4 miljonit inimest töötab GOTS sertifitseeritud ettevõtetes.
- **OEKO-TEX** Standard 100, Organic cotton jt: 35 000 ettevõtet.
- **GRS** – The Global Recycled Standard - taaskasutatud tekstiilide maailma tuntuimaks standardiks on just GRS, mis kehtib kogu tarneahelale. Ka RCS.
- **Fair Wear** (Fair Wear Foundation FWF) organisatsioon seisab rõivaste õiglase tootmise eest, suunates oma tähelepanu tööliste töötingimustele. Rõivatööstuses töötab maailmas umbes 75 miljonit inimest, kellest 85% on naised. Fair Wear märgistus on pea 140 brändil

7. PANE TÄHELE „PUNASEID LIPPE“

- **Väga odav hind** = tõenäosus, et toode on suure keskkonna ja sotsiaalse jalajäljega
- **Kui toode on hooajaväline ja pärit kaugelt** = tõenäoliselt suure jalajäljega.

LÄHME SHOPPAMA

MILLISED TOMATID OSTAKSID:

A

A: Eesti tomat

kasvatatud kasvuhoones,
müügil lahtiselt

hind 4,5€

C

C: Peruu ökotomat

sertifitseeritud
ökomärgisega
pakendatud
kilepakendisse

hind 9,98€

B

B: Hispaania tomat

kasvatatud avamaal,
müügil lahtiselt

hind 2.49€

Join at menti.com | use code 7967 3206

Millised tomatid ostaksid?

0 ✓

A. Eesti tomat: kasvatatud kasvihuones, müügil lahtiselt, hind 4,5 eur

0 ✗

B. Hispaania tomat: kasvatatud avamaal, müügil lahtiselt, hind 2,49€

0 ✗

C. Peruü ökotomat: sertifitseeritud ökomärgisega, pakendatud klepakendisse, hind 8,23€

→ Show correct answer

menti.com
7967 3206

0 of 1 responded

Menti

Rohepööre ja vastutust...

Choose a slide to present

Millised tomatid ostaksid?

9 ✓ 4 ✗ 1 ✗

A. Eesti tomat: kasvatatud kasvihuones, müügil lahtiselt, hind 4,5 eur
B. Hispaania tomat: kasvatatud avamaal, müügil lahtiselt, hind 2,49€
C. Peruü ökotomat: sertifitseeritud ökomärgisega, pakendatud klepakendisse, hind 8,23€

Millise t-särgi ostaksid:

4 ✗ 4 ✗ 3 ✓

A. Valge t-särk, 100% puuvill, pakendatud klepakendisse, hind 5,99€
B. Sinine t-särk, 100% puuvill, pakendatud klepakendisse, hind 5,99€
C. Sinine t-särk, 100% puuvill, pakendatud klepakendisse, hind 5,99€

Milliseid loodus toidud?

MILLISE VALIKU TEED?

T-särk

A: Kiirmoe kett, 100% puuvill, valmistatud Bangladeshis, hind 8 €

B: Ökomärgisega orgaaniline puuvill, õiglased töötingimused, hind 18 €

C: Taaskasutatud materjalist särk väiketootjalt, hind 25 €

Millise t-särgi ostaksid:

Join at menti.com | use code 7967 3206

0 ✖

A: Kirmoe kett, 100% puuvill, valmistatud Bangladeshis, hind 8 €

0 ✖

B: Ökomärgisega orgaaniline puuvill, õiglased töötätingimused, hind 18 €

0 ✔

Taaskasutatud materjalist särk väiketootjalt, hind 25 €

→ Show correct answer

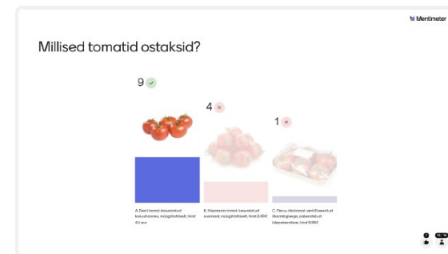
Mentimeter

Menti

Rohepööre ja vastutust...

Choose a slide to present

MILLISE VALIKU TEED?

Kohv

A: Tavaline kohv, hind 2,20 €

B: Fairtrade märgisega kohv, hind 4,90 €

C: Kohalik röstikoda, hind 5,50 €

Millise kohvi tellid?

Join at menti.com | use code 7967 3206

0 ✖

B: Fairtrade märgisega
kohv, hind 4,90 €

0 ✖

A: Tavaline kohv, hind
2,20 €

0 ✔

C: Kohalik röstikoda,
hind 5,50 €

→ Show correct answer

Mentimeter

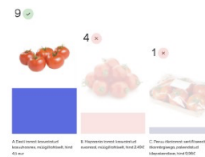
Menti

Rohepööre ja vastutust...

Choose a slide to present

Millised tomatid ostaksid?

Millise t-särgi ostaksid:

MILLISE VALIKU TEED?

Telefon

Sinu vana telefon on katki. Mida teed?

A: Ostad uue soodsa mudeli, hind 500 €

B: Valid remondi, hind 410 €

C: Ostad taaskasutatud telefoni, hind 350 €

Join at menti.com | use code 1920 6503

Mentimeter

Menti

R

Choose a slide to present

0

A: Ostad uue soodsa mudeli, hind 500 €

0

B: Valid remondi, hind 410 €

0

C: Ostad taaskasutatud telefoni, hind 350 €

MILLISE VALIKU TEED?

Pesumasin

Vajad uut pesumasinat. Mida teed?

- A: Rendid pesumasina, energiaklass A, hooldus hinna sees, rikete puhul vahetus töötava vastu, lepingu katkestamine 7 päeva ette, hind 15 € / kuu.
- B: Ostad uue pesumasina, B energiaklass, garantii 2 aastat, hind 500 €
- C: Ostad kasutatud pesumasin, energiaklass D, eluiga 3 aastat, garantii puudub. Hind: 200 €

Join at menti.com | use code 1920 6503

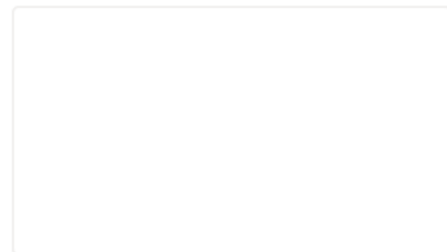
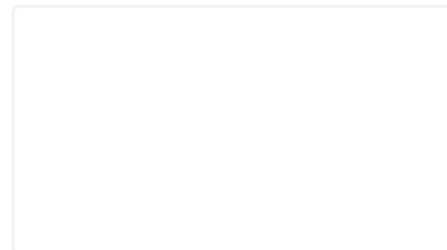
Mentimeter

Menti

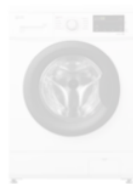
R

Choose a slide to present

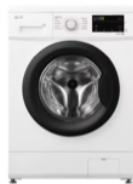

0 ✗

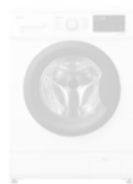
Ostad uue pesumasin, B energi klassis, garanti 2 aastat, hind 500 €

0 ✓

Rendid pesumasin, energi klassis A, hooldus hinna sees, riide vahetus tootava vastu, lepingu katkestamine 7 päeva ette, hind 15 € / kuu.

0 ✗

Ostad kasutatud pesumasin, energi klassis D, eluiga 3 aastat, garanti puudub. Hind 200 €

1.
TÄIDA LIFESTYLE
KESKKONNA JALAJÄLJE TEST!
VÕRRELGE OMA TULEMUSI!

2.
PANE KIRJA OMA KOLM
JÄRGMIST SAMMU ISIKLIKU
ÖKOLOOGILISE JALAJÄLJE
VÄHENDAMISEL!

<https://pslifestyle-app.net/test>

A close-up, low-angle shot of a person's bare foot stepping onto a dark, textured log. The foot is positioned in the upper left quadrant. In the background, a bright, hazy light source, possibly a fire, creates a soft glow and wisps of white smoke that drift upwards. The foreground is filled with dark, out-of-focus forest floor vegetation, including ferns and moss. The overall mood is atmospheric and contemplative.

Kestlikku tulevikku!